

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчальної та методичної роботи
к.психол.н., професор _____ О.О.Назаров
«___» _____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Страхові відносини

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 261 «Пожежна безпека»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації

Аудит пожежної та техногенної безпеки

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Страхові відносини» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 261 «Пожежна безпека», спеціалізацією «Аудит пожежної та техногенної безпеки».

Розробник(и): доцент кафедри пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник А.М. Катунін

Робочу програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій

Протокол від. «_____» _____ 20__ року № _____

Начальник (завідувач) кафедри пожежної і техногенної безпеки об'єктів та технологій д.т.н., с.н.с. підполковник служби цивільного захисту

_____ Ключка Ю.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«_____» _____ 20__ року

Схвалено вченою радою факультету пожежної безпеки

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

Голова вченої ради пожежної безпеки факультету

_____ Ромін А.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«_____» _____ 20__ року

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, (спеціалізація) освітній ступень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів <u>3</u>	Галузь знань <u>261 «Пожежна безпека»</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів <u>2</u>	Спеціальність (спеціалізація): <u>261 «Пожежна безпека»</u> (Аудит пожежної та техногенної безпеки)	Рік підготовки:	
Індивідуальне (науково-дослідне) завдання _____ (назва)		<u>2018</u>	<u>2018</u>
Загальна кількість годин <u>90</u>		Семестр	
		<u>7</u>	<u>8</u>
		Лекції	
з них:	Освітній ступень: <u>бакалавр</u>	<u>22</u> год.	<u>8</u> год.
аудиторних <u>44</u>		Практичні, семінарські	
самостійної роботи <u>46</u>		<u>22</u> год.	<u>2</u> год.
		Лабораторні	
		<u>0</u> год.	<u>0</u> год.
		Самостійна робота	
		<u>46</u> год.	<u>80</u> год.
		Індивідуальні завдання:	
		<u>0</u> год.	<u>0</u> год.
		Вид контролю:	
	<u>екзамен</u>		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 44/46;

для заочної форми навчання – 10/80.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Метою викладання навчальної дисципліни «Страхові відносини» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань і набуття практичних навичок страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній.

Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни «Страхові відносини» є вивчення майбутніми фахівцями сутності та ролі страхування, організації розвитку страхового ринку, державного регулювання страхової діяльності; набуття вміння аналізувати ринок страхових послуг, оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- сутність страхування;
- функції страхування;
- сфери застосування страхування;
- принципи страхування;
- класифікацію за об'єктами страхування;
- галузі страхування;
- види страхування;
- класифікацію за родом небезпеки;
- класифікацію за формами проведення;
- класифікацію за статусом страхувальника;
- основні характеристики ризику;
- рівні ризику й розмір шкоди;
- страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників, роль посередників;
- перспективи розвитку страхового ринку України;
- сутність і завдання маркетингу в страхуванні, план маркетингу;
- порядок підготовки й укладання страхових договорів, права й обов'язки сторін, контроль за виконанням договорів;
- умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій;
- ресурси страховика;
- страхування пенсій (ренти);
- обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань;
- страхування від нещасних випадків на транспорті військовослужбовців і працівників ризикових професій.
- добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків;
- медичне страхування;
- особливості страхування сільськогосподарських підприємств;
- страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів;
- страхування відповідальності роботодавців;
- страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції;
- страхування відповідальності за забруднення довкілля;
- фінансову надійність страхової компанії.

уміти:

- обирати та обґрунтовувати доцільність для страхування об'єкти залежно від
- типу захисту майнових інтересів (захист майна, захист відповідальності, захист життя та здоров'я);
- обирати та розмежувати за видами страхування об'єкти, що повинні бути застраховані в обов'язковій та можуть бути застраховані в добровільній формах;

- обирати страхового посередника (страхового брокера) з метою делегування йому функції по пошуку найбільш привабливих умов страхування та прийняття
- рішення про доцільність такого делегування на підставі вартості та якості його послуг;
- обґрунтовувати економічну необхідність страхування від нещасних випадків співробітників залежно від виду їх виробничої діяльності та ступеня ризику професії;
- обирати та обґрунтовувати доцільність страхування нерухомого особистого майна;
- обирати та обґрунтовувати доцільність страхування певного виду професійної відповідальності.

мати навички:

- при плануванні необхідних варіантів страхового захисту та обґрунтуванні необхідності їх застосування для диверсифікації ризиків залежно від головних умов, що пропонують страхові компанії.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- здатність планувати побудову відносин безпосередньо зі страховиками або через страхових посередників залежно від можливих надзвичайних ситуаціях на об'єктах страхового захисту та ціни страхової послуги;

- здатність аналізувати привабливість та доцільність накопичувальних форм страхування для забезпечення страхового захисту життя та здоров'я себе як громадянина та своєї родини, особистого майна від нещасних випадків, або при виникненні можливих надзвичайних ситуацій на об'єктах.

2. Програма навчальної дисципліни 7 семестр

МОДУЛЬ 1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком

Тема 1.1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування. Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування. Принципи страхування. Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, які резервують на покриття можливих втрат від непередбачених обставин, та в ефективнішого формування й використання фондів соціального призначення, збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 1.2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення. Ознаки класифікації, історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки. Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування. Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Тема 1.3. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику й розмір шкоди. Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні,

ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Виключення ризику. Активне й пасивне запобігання ризику. Суб'єктивні й об'єктивні ризики. Матеріальні й нематеріальні ризики. Чисті й спекулятивні ризики. Фундаментальні й часткові ризики. Визначення страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності в особистому страхуванні. Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Критерії визначення ціни страхування. Структура й основи розрахунку страхових тарифів.

МОДУЛЬ 2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види страхування

Тема 2.1. Страховий ринок

Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України. Реалізація страхових послуг. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Тема 2.2. Страхова організація

Страхова індустрія як частина сфери послуг. Її організаційні форми. Порядок створення, функціонування і ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій. Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні. Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філіали й представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Тема 2.3. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність і значення державного регулювання страховою діяльністю. Шляхи наближення законодавчої і нормативної бази страхування до міжнародних стандартів. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація і ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Тема 2.4. Особисте страхування

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження. Страхування пенсій (ренти). Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, військовослужбовців і працівників ризикових професій. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 2.5. Майнове страхування

Страхування майна юридичних осіб: об'єкти й суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна. Страхування технічних ризиків. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 2.6. Страхування відповідальності

Страховання цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страховання відповідальності власників інших видів транспорту. Страховання відповідальності роботодавців. Страховання відповідальності товаровиробників за якість продукції. Страховання відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 2.7. Перестраховання і співстраховання

Необхідність і сутність перестраховання, стан і перспективи його розвитку, суб'єкти перестраховання. Ринки перестраховання. Вимоги до перестраховання ризиків нерезидентів. Методи перестраховання. Факультативне перестраховання. Облігаторне перестраховання. Порівняльний аналіз методів перестраховання. Форми проведення перестрахових операцій. Пропорційне перестраховання. Квотні та ексцендентні договори пропорційного перестраховання, їх характеристика, переваги та недоліки. Непропорційне перестраховання: на базі ексценденту збитку, на базі ексценденту збитковості. Співстраховання і механізм його застосування.

Тема 2.8. Доходи, витрати і прибуток страховика

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів. Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.

Тема 2.9. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика і значення останньої. Формування збалансованого страхового портфеля. Перестраховання як метод забезпечення фінансової надійності. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Порядок їх обчислення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1.1. Сутність, принципи і роль страхування	8	2	2			4	8	2				6
Тема 1.2. Класифікація страхування	8	2	2			4	8					8
Тема 1.3 Страхові ризики та їх оцінювання	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 1	24	6	6			12	24	2				22
Модуль 2												
Тема 2.1 Страховий ринок	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 2.2 Страхова	8	2	2			4	8					8

організація												
Тема 2.3 Державне регулювання страхової діяльності	6	2	2			2	6					6
Тема 2.4 Особисте страхування	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2.5 Майнове страхування	8	2	2			4	8					8
Тема 2.6 Страхування відповідальності	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2.7 Перестраховання і співстрахування	4					4	4					4
Тема 2.8. Доходи, витрати і прибуток страховика	8	2	2			4	8					8
Тема 2.9. Фінансова надійність страхової компанії	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 2	66	16	16			34	66	6	2			58

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Сутність, принципи та роль страхування	2
2	Тема 1.2. Класифікація страхування	2
3	Тема 1.3 Страхові ризики та їх оцінювання	2
4	Тема 2.1. Страховий ринок	2
5	Тема 2.2 Страхова організація	2
6	Тема 2.3 Державне регулювання страхової діяльності	2
7	Тема 2.4 Особисте страхування	2
8	Тема 2.5 Майнове страхування	2
9	Тема 2.6 Страхування відповідальності	2
10	Тема 2.8. Доходи, витрати і прибуток страховика	2
11	Тема 2.9. Фінансова надійність страхової компанії	2
	Разом	22

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Сутність, принципи та роль страхування	4
2	Тема 1.2. Класифікація страхування	4
3	Тема 1.3 Страхові ризики та їх оцінювання	4
4	Тема 2.1. Страховий ринок	4
5	Тема 2.2 Страхова організація	4
6	Тема 2.3 Державне регулювання страхової діяльності	2
7	Тема 2.4 Особисте страхування	4

8	Тема 2.5 Майнове страхування	4
9	Тема 2.6 Страхування відповідальності	4
10	Тема 2.7 Перестраховання і співстраховання	4
11	Тема 2.8. Доходи, витрати і прибуток страховика	4
12	Тема 2.9. Фінансова надійність страхової компанії	4
	Разом	34

10. Методи навчання

Дисципліна «Страхові відносини» передбачає проведення лекцій та практичних, а також самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

На лекціях розглядається основна частина теоретичного матеріалу, аналізуються основні поняття страхування, страхового ринку.

При проведенні практичних занять акцент робиться на відпрацювання навичок щодо укладання страхових договорів, порядку їх підготовки. Закріплення знань про права й обов'язки сторін при виникненні можливих надзвичайних ситуацій на об'єктах. Вміти здійснювати контроль за виконанням договорів.

На самостійну роботу виносяться навчальний матеріал, до складу якого включені лекції для засвоєння питань програми, а також в достатній мірі розглянуті в навчальній літературі поняття, закономірності, нормативні вимоги тощо.

11. Методи контролю

Навчальна дисципліна «Страхові відносини» вивчається протягом одного семестру. Протягом 1-го модулю передбачено виконання модульної (контрольної) роботи. Протягом 2-го модулю виконується курсовий проект.

Поточний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді письмового контролю.

Поточний контроль проводиться у письмовій формі після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та проведені практичні завдання в межах кожного з модулів.

Підсумковий контроль знань для здобувачів вищої освіти очної (денної) та заочної форм навчання проводиться у вигляді екзамену, який є заключним етапом вивчення дисципліни і має своєю метою перевірити здобуті знання при розв'язанні практичних завдань, а також вміння самостійно працювати з навчальною та науковою літературою, володіти технікою виконання розрахунків за профілем спеціальності.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється як за національною шкалою так і за шкалою ECTS.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти:

для екзамену здобувачів вищої освіти очної форми навчання

оцінка за екзамен є незалежною. Допуском до екзамену є позитивні поточні оцінки здобувача вищої освіти.

Шкали оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ВНЗ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен, диф. залік	залік
90-100 (та вище з урахуванням необов'язкових завдань)	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
65-79	C		
55-64	D	задовільно	
50-54	E		

35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

13. Методичне забезпечення

13.1. Контрольні питання для проведення підсумкового контролю (екзамен)

1. Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку.
2. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів.
3. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень.
4. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.
5. Страхова індустрія як частина сфери послуг. Її організаційні форми.
6. Порядок створення, функціонування і ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування.
7. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.
8. Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні. Структура страхових компаній.
9. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.
10. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація і ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.
11. Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження. Страхування пенсій (ренти). Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань.
12. Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.
13. Страхування майна юридичних осіб: об'єкти й суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.
14. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.
15. Страхування технічних ризиків. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів.
16. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту.
17. Страхування відповідальності роботодавців. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.
18. Необхідність і сутність перестрахування, стан і перспективи його розвитку, суб'єкти перестрахування. Ринки перестрахування. Вимоги до перестрахування ризиків нерезидентів. Методи перестрахування.
19. Форми проведення перестрахових операцій. Пропорційне перестрахування.
20. Квотні та ексцендентні договори пропорційного перестрахування, їх характеристика, переваги та недоліки.
21. Співстрахування і механізм його застосування.
22. Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення.
23. Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги.

24. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії.
25. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку.
26. Оподаткування страховиків.
27. Поняття фінансової надійності страховика і значення останньої. Формування збалансованого страхового портфеля.
28. Вибір ризиків. Тарифна політика.
29. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення.
30. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності.

13.2. Плани практичних занять

Плани практичних занять наведені у додатку 1 до цієї програми.

13.3. Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

13.4. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

13.5. Пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань

Пакет ККР для перевірки знань наведений у додатку 3 до цієї програми.

14. Рекомендована література:

Базова

1. Закон України «Про страхування» от 07.03.96 г. № 85/96-ВР.
2. Михайленко О. Організація та облік страхової діяльності: збірник систематизованого законодавства. – Харків: Фактор, 2005. – 632 с.
3. Цуканова В.Я. Страхование: Курс лекций. – 2-е изд., испр. и доп. – Харків: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 128 с.
4. Шахов В.В. Страхование:— Учебник для вузов. – М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 2000. — 312 с.
5. Гинзбург А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 176 с.
6. Базилевич В. Д. Страхування : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Р. В. Пікус та ін. ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
7. Внукова Н. М. Страхування: теорія та практика : навч.-метод. посібн. / Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко та ін. ; за заг. ред. Н. М. Внукової. – Х. : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
8. Осадець С. С. Страхування : підручник / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, В. Л. Бабко та ін. ; за заг. ред. С. С. Осадця. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.
9. Ротова Т. А. Страхування : навч. посібн. / Т. А. Ротова. – К. : КНТЕУ, 2006. – 400 с. 16. Смоляк В. А. Страхування : навч. посібн. / В. А. Смоляк, Є. Ю. Кузькін. – Х. : ВД "ІН-ЖЕК", 2007. – 272 с.

Допоміжна

1. Гвозденко А.А. Основы страхования: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
2. Ефимов С.Л. Энциклопедический словарь: Экономика и страхование. – М.: ЦЕРИХ-ПЭЛ, 1996. – 528 с.

Інформаційні ресурси

1. Портал страховиків. – Режим доступу <http://www.ins-club.com>.
2. Портал «Страхування сьогодні». – Режим доступу <http://www.insur-info.ru>.
3. Портал «Страхування в Україні». – Режим доступу <http://www.ukrinsure.com>.

Розробник(и): _____ Катунін А.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)